

Privatizace v ČR

Národní hospodářství

Způsoby privatizace

- Malá privatizace
- Velká privatizace
 - Aukce
 - Veřejná soutěž
 - Přímý prodej vybraným zájemcům
 - Převod do formy a.s. (nějaký způsob prodeje akcií)
- Restituce

Malá privatizace – forma aukce

- Malá privatizace – první privatizační krok
 - Privatizace menších, lokálních podniků do soukromého vlastnictví za hotové.
 - Privatizace zaměstnanci.
 - Prodávány ve veřejných dražbách.
 - Prodej zajišťovaly Okresní komise pro privatizaci
- Úspěšnost privatizace dodnes sporná

■ Velká privatizace

- Velké a střední státní podniky
- Zřízen Fond národního majetku (FNM) jako správce společností k privatizaci
- Ve FNM se podnik přetransformoval na a. s.
- V ČR tzv. "šoková" kupónová metoda
- Šoková proto, že se mělo rozdělit vše najednou
- Investiční kupón – cenný papír opravňující ke koupi akcií
 - Nárok měl každý zletilý občan republiky s trvalým pobytem na našem území

Privatizace - pokračování

- Investiční kupóny kupovali občané za symbolickou cenu – zlomek ceny akcií
- Úskalí privatizace:
 - „Privatizace je, když někdo, kdo nezná skutečného vlastníka ani skutečnou hodnotu majetku, prodává něco někomu o kom ví, že nemá kapitál“ (Lewandowski, Szomburg, 1990).
- Silná asymetrie informace mezi kupujícími a managementem.
- Vznik privatizačních fondů.

Privatizace pokračování

- Nepsané heslo privatizace: Nehledáme nejlepší vlastníky, ale první vlastníky. Nejlepší si trh najde sám
- Výrazné podcenění transakčních nákladů v ekonomii
- Privatizace spojena s tunelováním investičních fondů
- Privatizace managementem podniku

Kupónová privatizace

- Myšlenka je velice jednoduchá
 - Vláda nabízí majetek za kupony
- Dvě vlny privatizace
- Ocenění v účetních hodnotách

Očekávané přínosy kuponové privatizace

- Pro všechny stejná možnost
 - Politicky populární
 - Tvorba nových vlastníků
- Urychluje proces privatizace
- Jednoduchý a rychlý způsob realizace velkých privatizačních programů
- Rychlý postup privatizace dodá kredibilitu celé reformě

Očekávané přínosy KP

- Umožňuje vyhnout se komplikovanému procesu oceňování a státem řízené restrukturalizaci
- Vytvoří trh cenných papírů
- Umožní privatizaci bez významného přílivu domácího nebo zahraničního kapitálu

Negativa

- Nepřináší žádný kapitál
- Vytváří rozptýlenou vlastnickou strukturu
- Investiční fondy nejsou konečnými nebo skutečnými vlastníky
 - Vytváří skutečně novou třídu vlastníků ???

Pozitiva a praktické nedostatky přímého prodeje

- Přínosy: příjem pro státání rozpočet, rychlý příjem cizích odborníků, management nestátních vlastníků bude efektivnější
- Negativa: neexistující kapitálový trh a nedostatek informací, drahý a pomalý proces, silný lokální zájem pracovníků a managerů

Příprava na kp

- v roce 1991 začaly vznikat zvláštní fondy investiční privatizační fondy, tzv. IPF
- provozování činnosti kolektivního investování prostřednictvím shromažďování investičních bodů (nikoli peněžních prostředků)
- mohla založit FO nebo PO
- předchozí souhlas ministerstva pro správu národního majetku a jeho privatizaci
- k 31.3.1992 existovalo neuvěřitelných 429 IPF

Postup privatizace

- obdržení kupónových knížek za 35 Kč s 1000 Kč známkou – DIK (držitel investičních kupónů)
- První vlna v roce 1992 (5 kol od května do prosince)
- Druhá vlna v roce 1994 (6 kol)
- 10 kuponů po 100 bodech

- v nultém kole bylo nutné se rozhodnout zda investovat **přímo** nebo **nepřímo** (prostřednictvím IPF)
- předáním investičních kuponů vznikl smluvní vztah, jehož obsahem byl závazek nakoupit pro nepřímého investora akcie, tyto nakoupené akcie použít ke zvýšení základního jmění a nepřímému investorovi vydat své akcie
- v každém kole mohl DIK pomocí kuponů uplatnit poptávku po vybraných akciích v kursu stanoveném pro příslušné kolo
- současně uplatňovaly od druhého kola poptávku i investiční fondy. Pokud poptávka nepřevyšovala nabídku,
 - .

Mechanismus kola KP

- Oznámení množství a cen akcií - bylo oznámeno množství akcií, které budou v daném kole k prodeji a
 - byly oznámeny jejich ceny, resp. poměr akcií a bodů (v prvním kole za fixní cenu 3 akcie za 100 bodů, dále cena určena dle poměru nabídky a poptávky).
- Objednávka akcií - IPF a DIKové si na přepážkách pošty objednali akcie, o které měli zájem. Tyto objednávky byly shromážděny v registračních místech a odeslány k centrálnímu zpracování. U IPF byla stanovena podmínka, že nesmí vlastnit více jak 20% podniku.
- Zpracování objednávek - ke zpracování docházel v Centru pro kuponovou privatizaci. Mohly nastat
 - v podstatě pouze následující situace:
 - v poptávaném objemu, pro neprodané akcie byly na základě převisu nabídky stanoveny ceny nové (nižší) pro kolo příští

Mechanismus

- poptávka byla vyšší než nabídka ($D > S$), ale méně než o 25% -> poptávka byla krácena, tak, aby se vyrovnala nabídce -> poptávající byli uspokojeni pouze poměrně, žádné akcie nezbyly;
- poptávka byla vyšší než nabídka ($D > S$) -> objednávky byly zrušeny, investorům byly vráceny jejich investiční body a na základě převisu poptávky byly stanoveny nové (vyšší) ceny akcií pro kolo příští.
- Stanovení cen pro příští kolo - proběhlo stanovení cen akcií těch společností, které nebyly zcela prodány. Tyto ceny byly založeny na výsledcích předešlého kola a byly stanoveny na základě neveřejněného algoritmu cenovou komisí Centra pro kuponovou privatizaci.
- Zbytek akcií po posledním kole zůstal Fondu národního majetku.

Kuponová knížka

Privatizace pokračování

- Adresné privatizace
 - Velké podniky jako Škoda Auto nebo Poldi Kladno
 - Různá úspěšnost
- Poměrně dlouhá doba privatizace – delší doba než u gradualistického přístupu prodávání firem po jedné
- Relativně nižší úspěšnost než v okolních zemích (Maďarsko, Polsko)

Liberalizace

- Narovnání cen podle tržních podmínek
- Znovu diskuze o šokové vs. gradualistické terapii
 - Šoková terapie nevytváří očekávání, která mohou ničit tržní podmínky
 - Gradualistická (postupná) liberalizace se považuje za sociálně ohleduplnější
- V ČSFR zvolena šoková terapie
 - Ex post hodnocena jako úspěšná a správná